

Re-Creează ARTitudinea

prin

*Teatru
Forum*

2007

GHID PRACTIC

Asociația A.R.T. Fusion

Proiectul „Re-Creează ARTitudinea prin Teatru Forum”

Sediul Social: Str. George Vâlsan, nr. 10, bloc 108, sc. 1, apt.6, Sector 6, București

Sediul: Str. Transilvaniei nr, 68, Sector 1, București

Tel: 021 316 78 51

www.artfusion.ro

www.teatruforum.ro

Teatru Forum - instrument cultural de intervenție socială

Mulțumim pe această cale partenerilor noștrii în proiect: Fundația Noi Orizonturi și Cluburilor de Inițiativă Comunitară IMPACT (Constanța, București, Timișoara, Slobozia, Drobeta Turnu Severin, Iași, Lupeni și Petroșani), Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării; trainerilor A.R.T. Fusion; voluntarilor implicați în proiect; colaboratorilor și susținătorilor noștrii.

Ghidul Practic **Re-Creează ARTitudinea prin Teatru Forum** a fost elaborat de către **Asociația A.R.T. Fusion** în cadrul proiectului Re-Creează ARTitudinea prin Teatru Forum derulat în anul 2007 în parteneriat cu Fundația Noi Orizonturi și Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării.

2007 Asociația A.R.T. Fusion

ISBN 978-973-0-05209-1

Dreptul de copyright pentru această publicație aparține Asociației A.R.T. Fusion. Reproducerea parțială sau integrală a acestui material este permisă doar cu acordul scris al Asociației A.R.T. Fusion, în condițiile menționării sursei.

Apariția acestui material a fost posibilă prin sprijinul financiar al **Administrației Fondului Național Cultural (www.afcn.ro)**. Opiniile exprimate în carte aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale A.F.C.N.

Cuprins:

Re-Creează ARTitudinea prin Teatru Forum	1
Cap 1. Introducere în Teatru Forum	5
Cap 2. Teatru Forum pas cu pas	15
Cap 3. Management și Relații Publice	75
Cap 4. Experiența noastră	87
Cap 5. Provocări în Teatru Forum	111
Bibliografie	119
Glosar	121

Re-Creează ARTitudinea prin Teatru Forum!

Societatea, în ansamblul ei, este formată din oameni pe care îi întâlnim zi de zi în diferite contexte: pe stradă, la serviciu, în familie, în cuplu, între prieteni. Fiecare dintre noi jucăm zi de zi roluri diferite în contexte diferite. Suntem totodată adulți, copii, soți sau soții, șefi, iubiți, subalterni, pietoni, conducători de autovehicule, proprietari, vecini, telefoniști, cumpărător, client etc. În fiecare dintre aceste roluri pe care le jucăm zi de zi, intrăm în relație cu alți oameni. Din interacțiunea noastră se naște, fără doar și poate, un dialog permanent. Dialogul face ca toți oamenii să se afle într-un proces dinamic și sănătos de comunicare. Dar, de cele mai multe ori, dialogul se transformă într-un monolog și din acest moment fără să vrem, relațiile dintre oameni nasc conflicte și fapte de opresiune. Odată cu declanșarea opresiunii nu mai reușim mereu să explorăm creativ, constructiv și obiectiv nevoile noastre și ale celor din jurul nostru. Se întâmplă să abordăm foarte subiectiv soluțiile la situațiile de opresiune cu care ne confruntăm, sau descoperim că nu știm deloc cum să procedăm. Astfel a apărut teatrul, un instrument de intervenție socială, care ajută oamenii să-și stimuleze creativitatea, dialogul și gândirea laterală, întărind sentimentul încrederii și al identității locale, ceea ce le permite o implicare mai profundă în viața comunității. Teatrul devine astfel, un instrument care

transformă monologul rolurilor noastre într-un dialog permanent. Augusto Boal (fondatorul Teatrului celor Opresați) spunea *“În timp ce unii fac teatru, noi toți suntem teatru”*.

Teatru Forum a fost creat pentru a ne ajuta pe noi, oamenii, să ne asumăm un rol proactiv în viața noastră și a comunității din care facem parte, indiferent dacă este vorba de implicarea factorilor de decizie locali sau de căutarea de soluții direct la nivelul membrilor comunității.

Aceast ghid va oferi cititorilor bazele teoretice ale metodei Teatrului Forum, cât și exemple practice desprinse din implementarea unor proiecte. Ghidul **“Re-Creează ARTitudinea prin Teatru Forum”** fără a avea pretenția de a fi exhaustiv, reprezintă o alternativă la materialele existente în România la ora actuală despre TF. Prin el, autorii își propun să ofere informații, indicații, exemple și direcții de orientare și acțiune, pentru cei care-și doresc să implementeze unui proiect de TF. În ideea că lucrând cu această metodă este imposibil să ajungi să spui că totul este deja previzibil, considerăm că prezentul Ghid se adresează atât celor care iau pentru prima oară contact cu lumea Teatrului Forum cât și celor care au ceva experiență în domeniu.

Proiectul **“Re-Creează ARTitudinea prin Teatru Forum”**, care a stat la baza realizării acestui ghid, a demarat în martie 2007, la inițiativa **Asociației A.R.T. Fusion** în parteneriat cu **Fundația Noi Orizonturi și Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării**. Proiectul s-a desfășurat la nivel național, cu susținerea financiară a **Administrației Fondului Cultural**

Național și prin intermediul **Cluburilor de Inițiativă Comunitară I.M.P.A.C.T.** ale Fundației Noi Orizonturi. Orașele în care au fost implementate piese de Teatru Forum sunt București, Iași, Timișoara, Constanța, Slobozia, Drobeta Turnu Severin, Hunedoara (Lupeni și Petrosani), Sibiu.

Proiectul a apărut din nevoia popularizării în rândul ONG-urilor, instituțiilor, școlilor și lucrătorilor comunitari, a Teatrului Forum ca instrument de intervenție socială pe problemele comunităților locale. În acest sens, cu sprijinul C.N.C.D., a fost identificată, ca problemă în comunitățile de acțiune, discriminarea pe motive de rasă, gen, religie, dizabilitate, HIV/SIDA, etc.

Prin urmare, în cadrul proiectului s-au desfășurat ulterior mai multe activități: trainingul pe TF în București – martie 2007 ; Festivalul TF “Re-Creează ARTitudinea” de la Constanța-mai 2007, Festivalul “Ești Spectator? la ARTitudinea!” București-mai 2007; 11 piese de TF cu 50 de reprezentații la nivel local; o tabără de TF la Sibiu, în parteneriat cu European House of ART; implementarea unui training pentru 22 de cadre didactice din cadrul Școlii Generale nr.2 Lugoj, în vederea creerii unui opțional de TF; crearea sitului www.teatruforum.ro ca instrument de promovare a TF în România și a rețelei de TF din România. Proiectul continuă până în luna octombrie 2007 cu noi reprezentații de TF, lansarea ghidului și asigurarea de consultanță pentru organizații care folosesc metoda în intervenție comunitară.

Până la sfârșitul proiectului estimăm un număr de aproximativ 10.000 de beneficiari direcți și 20.000 de beneficiari indirecti, oameni care vor lua contact cu Teatru Forum, vor reflecta asupra metodei, vor participa la spectacole și, poate, vor alege să îl implementeze mai de parte.

Ghidul a fost construit pe baza mărturilor facilitatorilor implicați, a actorilor, a coordonatorilor de proiect și a voluntarilor care au participat la piesele TF realizate de A.R.T Fusion și de partenerii în proiect: Fundația Noi Orizonturi și Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării.

Ghidul este astfel structurat încât să treacă cititorul prin toate etapele necesare studierii Teatrului Forum, de la istoricul Teatrului celor Opresați și a Teatrului Forum, la identificarea problemei locale, crearea echipei de proiect, structurarea scenariului de TF, momentul forumului și informații despre Jokeraj, impactul piesei asupra echipei de teatru, studii de caz și impresii ale voluntarilor și ale publicului, informații despre cum planifică și se organizează managementul și P.R.-ul unui eveniment TF și nu în cele din urmă, provocări cu care te poți confrunta lucrând cu Teatru Forum.

Sperăm că, după lecturarea lui, veți împărtăși părerea noastră despre Teatru Forum, care nu este o simplă metodă de lucru pentru schimbare comunitară, ci este o experiență educațională de învățare pentru orice actor sau spectator al unei piese de TF, fie el pe scenă sau în afara acesteia.

Teatrul celor Opresați

- Augusto Boal – părintele Teatrului Opresaților;
- Paulo Freire – susținător al aceluiași idei, o reală sursă de inspirație pentru Boal;
- Teatrul Opresaților (TO) – un teatru eliberator.

Augusto Boal – părintele Teatrului Opresaților

Augusto Boal– fondator al TO, regizor, teoretician, scriitor și profesor, s-a născut la Rio de Janeiro în 1931. A pornit de la a studia chimia, la care renunță în cele din urmă, ajungând să se dedice teatrului. Așadar, din 1971 devine regizor al Teatrului Arena din Sao Paolo. Pornind de la experimente în care publicul își putea exprima părerea despre piesa de teatru văzută, începe să examineze și să dezvolte noi forme de teatru. Influențat de conaționalul său Paulo Freire, Boal publică în același an volumul *“Teatrul Opresaților”* care reprezintă un punct de cotitură în educația informală și comunitară prin teatru. Controversele pe care le naște în acest domeniu determină junta militară să-l aresteze și să-l expulzeze. Va locui pentru o vreme în Argentina și Peru după care se va muta

la Paris, unde înființează un Centru pentru Teatru Opresaților. Aici își dezvoltă și își îmbunătățește tehnicile, adaptându-le la realitățile societății europene, foarte diferită față de societatea sud-americană. În tot acest timp lucrează atât cu actori profesioniști cât și cu neprofesioniști, intrând în diferite pături sociale prin munca sa. Aceste acțiuni îi conferă posibilitatea de a dezvolta mai multe tehnici ale TO: Teatru Forum, Teatru Invizibil, Teatru Imagine.

După căderea dictaturii militare, Augusto Boal revine în Rio de Janeiro și înființează și aici un Centru al Teatrului Opresaților. Devenind consilier municipal în Rio de Janeiro, a experimentat și a perfecționat o nouă metodă – Teatru Legislativ. Neobosit, continuă să reflecteze asupra teatrului și a motivației sale personale pentru utilizarea lui. Inovează¹ și investighează mereu noi formule de graniță cu psihoterapia sau politicile electorale. În decursul activității sale, Augusto Boal a publicat numeroase cărți și a editat altele, a fost într-o permanentă mișcare participând la traininguri și workshopuri despre metodele sale, Aceste metode sunt practicate momentan în peste 70 de țări. Printre cărțile sale regăsim volumele: *“Teatrul Opresaților”*, *“Jocuri pentru Actori și non-actori”*, *“Curcubeul dorințelor”*, *“Teatru Legislativ”*, *“Hamlet și fiul brutarului”*, *“Viața mea în teatru și politică”*.

---

¹ Augusto Boal, “Jocuri pentru actori si non-actori/Teatrul Oprimatilor in Practica”, Fundatia Concept 2005,

Paolo Freire – susținător al acelorași idei, o reală sursă de inspirație pentru Boal

Paolo Freire a fost o reală sursă de inspirație pentru Augusto Boal. Amândoi au dorit să transforme realitatea înconjurătoare implicând activ persoanele opresate în propriul proces de eliberare. Amândoi au pus accentul pe educația prin acțiune, pe gândirea orientată spre rezolvarea problemelor. Pentru Freire, conceptul de conștientizare a avut un rol central în tehnicile pe care le-a creat și le-a pus în slujba schimbării sociale. Cartea lui Boal, *“Teatrul Opresaților”*, reprezintă un omagiu adus de autor lui Freire care publicase anterior *“Pedagogia Opresaților”*. Amândoi sunt brazilieni, amândoi au petrecut timp în închisoare datorită principiilor pentru care au militat și la care nu au renunțat niciodată. Amândoi au încercat să îmbunătățească condițiile sociale ale compatrioților lor.

La ceremonia de recompensare a celor doi autori cu titlul *Doctor Honoris Causa în Științele Umane* de la Universitatea din Nebraska, Omaha, Augusto Boal afirma: *“Cu Paolo Freire am învățat să învățăm... Pentru mine ca să exist, Paolo Freire trebuie să existe”*.¹

---

¹ Asociația Română pentru Dezvoltare Comunitară: *Teatru Forum Pas cu Pas*, pag.9

Sunt patru decenii de când TO s-a impus ca o metodă de intervenție socială prin mijloace artistice, în general, și teatrale, în particular. Augusto Boal îl descrie TO ca pe un arbore cu rădăcini puternice, înfipite într-un sol fertile și cu ramuri bogate, gata să înflorească, să dea rod.

Teatrul Opresaților – un teatru eliberator

Teatrul celor Opresați a apărut ca o formă de răspuns etic și politic la represiunea din America Latină unde, zilnic, zeci de bărbați și femei erau asasinați pe străzi, izgoniți sau exilați. Deși în Europa zilelor noastre nu se petrec asemenea atrocități, există totuși nevoia unui teatru eliberator. Vedem opresiunea peste tot în jurul nostru sub diferite forme. Acesta este subiectul în jurul căruia s-a născut TO. El nu are o rețetă standard de aplicare, nu este un catalog cu soluții deja găsite și experimentate. TO este o cercetare permanentă a realității zilnice, iar mijloacele pe care le folosește sunt mai sofisticate sau mai subtile. În funcție de regiunea sau țara în care se folosește, el se va mula pe caracteristicile locuitorilor, pentru că și formele de opresiune pe care le abordează sunt diferite.

TO a apărut ca un proces constant de adaptare a oamenilor la problemele cu care se confruntă. Cu timpul, el s-a dezvoltat și s-a specializat în mai multe direcții. De aceea, formele sale sunt complexe și se abordează diferit.

Ce este Teatru Forum și de ce îl folosim?

TF – un instrument de intervenție socială

TF este un instrument de intervenție socială.

Sună simplu nu? O frază scurtă care înseamnă multe.

La prima vedere, TF ar părea o simplă formă de teatru; dar nu orice fel de teatru, ci teatru *forum*. Adică, piesa de teatru oferă oamenilor ocazia de a schimba idei și opinii.

Cum poate fi pusă în practică o astfel de idee?

Atunci când vrei să mergi la teatru, o faci pentru că te atrage subiectul, regia, punerea în scenă sau actorii. Știi exact ce ai de făcut: îți vei cumpăra bilet, te vei pregăti pentru marele eveniment iar, odată ajuns în sală, îți vei lua liniștit locul pe scaunul confortabil și vei urmări spectacolul pe care ți l-au pregătit actorii.

Dar ce-ai zice dacă, la un moment dat, te-ai ridica de pe scaun și ai merge spre scenă, ai urca acolo și ai intra și tu în piesă? Mai mult, în loc să joci scenele așa cum au fost scrise, ai schimba ceea ce nu-ți place? Ai sta de vorbă cu personajele, ai crea situații noi, le-ai face să vadă lucrurile sub o lumina nouă și ai schimba finalul?

Sună incredibil nu? Parcă am fi părăsit realitatea și am fi urmat-o pe Alice în țara minunilor! Cu toate acestea, o asemenea idee există și este pusă în practică prin *TF*.

Principiul este simplu: De ce teatrul trebuie să păstreze o linie de demarcație atât de clară între actori și spectatori, când ar putea face mult mai mult? Acolo unde spectatorii devin actori, și fantezia scenei se întrepătrunde cu realitatea. Prin asemenea forme de manifestare artistică, teatrul vine printre oameni, se amestecă în viața lor și creează un produs fără final determinat.

Realitatea concretă, zilnică, neimpodobită de idealism are în sine intriga sa, dar și complexitatea și frumusețea sa. O frântură ruptă din realitate este adusă pe scenă pentru a fi privită, încercată, transformată tocmai de oamenii care o trăiesc, adică publicul.

TF se oprește asupra momentelor cu care oamenii se întâlnesc zilnic și cărora nu le dau atenție din obișnuință. Însă teatrul, spre deosebire de viață, dă posibilitatea celor care participă să observe finalul din afară, să urmărească, la fel ca martorul ascuns după perdele situația tragică și să înțeleagă unde pot

duce ignoranța, nepăsarea, etichetarea sau discriminarea. Astfel, la final, ei pot spune : „STOP! Nu mi-a plăcut ce s-a întâmplat aici! Dacă s-ar fi intervenit mai devreme nu s-ar fi ajuns în situația asta! Dacă am putea întoarce timpul înapoi...”

Dar timpul se poate întoarce înapoi, căci suntem încă în lumea teatrului! Piesa se reia de la început, scena cu scena, lăsând posibilitatea spectatorilor să se transforme în actori și să îndrepte ei, prin atitudini deschise și comportamente adecvate, ceea ce personajele anterioare au greșit.

Din dorința de a fi cât mai aproape de oamenii cărora i se adresează, TF nu trebuie să fie facut neapărat într-o sală de spectacole. Nici măcar nu trebuie să apeleze la actori profesioniști. Un grup de oameni puternic motivați de ceea ce urmează să reprezinte, o recuzită minimă, o piață, un parc sau o sala de clasă și ceva cunoștințe despre TF sunt toate elementele necesare pentru a construi o astfel de piesă. Restul se improvizează!

Ce mod mai potrivit de a vorbi despre realitate decât acela de a avea un public care să intervină într-o situație de viață așa cum au înțeles-o, au simțit-o sau au trăit-o ei? Este simplu, clar și natural.

TF este un instrument de intervenție socială mai presus de toate. El oferă ocazia unică de a face și desface o situație reală, de a-i schimba finalul sau, de ce nu, finalurile, de a interveni încă de la începutul piesei până la momentul de maximă încordare, de a observa ce se întâmplă de fiecare dată

când ceva se schimbă. Piesa de TF este laboratorul experimental care vrea să reproducă fenomenele vieții de zi cu zi și să dirijeze experiența de învățare spre un final pozitiv.

Tuturor ne plac „Happy end-urile!”, dar majoritatea trăim cu senzația că soarta e de vină pentru poveștile noastre fericite sau tragice, așa că n-avem decât să ne urmăm drumul și să mergem în viața după „cum ne-o fi norocul”. Adevărul este însă că „norocul și-l face omul cu mâna lui”, că mereu avem opțiuni din care alegem și că drumul pe care îl urmăm este ales de noi și de cei din jur. A lua frâiele în mâini și a crea propriul „Happy end!” este în totalitate responsabilitatea noastră. Dar putem să facem și mai mult. Putem transforma un sfârșit tragic într-un sfârșit fericit pentru altcineva. Fiecare dintre noi poate contribui puțin pentru a schimba o situație fără ieșire pentru cineva, iar acest lucru se face „pe viu” în piesele de TF.

TF este, după cum v-ați dat seama deja, o formă de teatru care se uită la problemele vieții de zi cu zi și încearcă rezolvări la îndemâna tuturor. Conștientizarea problemelor sociale, incluziunea, egalitatea între membrii, întrajutorarea semenilor sunt țintele cele mai frecvente ale acestor piese de teatru nonconventional.

În 10 -20 de minute situația dramatică este prezentată publicului pentru ca apoi ea să fie discutată. Cele mai bune idei vin întotdeauna după ce momentul de criză a trecut. Cum nu dispunem însă, de cele mai multe ori, de luxul de a lua o pauză de la evenimentul care se desfășoară pentru a face o

alegere și a acționa în cel mai potrivit mod, TF se dovedește a fi o bună repetiție pentru realitatea fiecăruia.

Thank You for previewing this eBook

You can read the full version of this eBook in different formats:

- HTML (Free /Available to everyone)
- PDF / TXT (Available to V.I.P. members. Free Standard members can access up to 5 PDF/TXT eBooks per month each month)
- Epub & Mobipocket (Exclusive to V.I.P. members)

To download this full book, simply select the format you desire below

